

OGLEDALO MRKIH VRATA

*U ogledalu davno skrojjenih lica,
mnoge kragne kostimiranih
rukava su zagubljene,
nema ih više, nema.*

Štafelaj. Boje zategnutog platna spremnog za uramljivanje.

Na kulisli usamljena plišana fotelja sa barokno uokvirenim kostimom zaboravljenog komedijanta. Dotični komedijant bi mogao biti moj otac, osim ako me matične knjige ne varaju. Isplakani nameštaj u kulisnom prividu predstave sa gdekojom cvetnom suzom u porcelanskoj vazi.

– Ova dama mi je odnekud poznata – upitno zastaje komedijant ispred binskog majstora čije ruke žustro vešaju o srebrnu kukicu barokni ram. Fotografski aparat gospodina komedijanta svetluca okačen o istegnutu vratnu oprugu izletelu iz revera kariranog sako.

Razasuto lebde boje u vazduhu, pegavo kao konfete.

– Jovanka u ulozi Ane Karenjine, a mogla bi biti i Ana Karenjina u ulozi Ilinke Kajtez – osmehnuo se binski majstor.

– Da, i meni su govorili kada sam scenom špartao uz Sterijine fraze da ličim na Abrahama Linkolna, pa šta... Ja sam, i to da znate, na sceni amaterskog teatra izigravao Vronskog bez Ane Karenjine.

– Ništa, svaka faca traga za svojim tumačem – iz polumračne sale se zakotrljao glas reditelja u ulozi scenografa.

Kostimograf je, osvetljen baterijskom lampom, provetravao iza bine tek šivene pantalone sa crvenim hozentregerima.

– Samo osmeh sadrži ono što se zove lepota lica – odmahnuo je rukom na umišljenoj sceni Lav Nikolajevič Tolstoj zagledan u plavu liniju otvorene sveske.

Često mi se, kada se i sam nađem u geometriji mizanscena, prividi, umesto Getea, Tolstoj. Jasno vidim, linija zašla senkom u niti slovne paučine kao lagani zapis na prugastoj tapeti sobnog zida, iznad pisaćeg stola, iskosa gledano.

Grof iz Jasne Poljane ne ide uz paučinu, ali, događa se, zar ne?!

Na trenut me zagubi tuđa misao u čijoj senci sam nem zatečen, opet, pred tuđom slikom, ali osećam, ako je verovati čulima, blizinu te senke. Korenitom vrelinom širi se po mom telu i pretvara mi oko u biljno seme.

Shvatam, samo pred čistom veličinom u stvaranju zriš i zrenjem pečatiš sudbinu.

Da li nam tuđe oko u sopstvenoj duši kadikad pomaže da spoznamo meridijan usamljene sobe koju čini i geometrija tvoga ili moga tela?

Svaka slika u svojoj pojavnosti jeste zastala sekvenca igrane pozorišne predstave, mizanscen koji predstavlja ime i prezime našeg života.

– Gospođo, osmehnite se spolja da vaš cenjeni nameštajski krug osetim farbom iznutra – fotografski sračunato Steva Pavkov zagleda u naumljeni detalj dekora pozorišne predstave. On u takvim košuljama zamišlja nebeske oblake.

Glumica šminka štimung uvežbane uloge bez partnera.

– Skriveno, dušice draga, čujem te, a ne vidim te. Nisam baš priučen da koketni glas u obojenom kikutu oslikam. Ah, i ti mirisi na oh uz uh, cvrc u krc – gricka moljac iz ormarske fioke u svojstvu obojenog šaptača Steve Pavkova u predstavi *Stakleni voz*.

Ja bih fioku da otvorim. Spavao bih u fioci. Nekako je brižno, a filigranski komotno oslikana. Škripi i poskakuje gramofonska igla šunjavi *fokstrot* lukave lisice.

Ka središtu crne kružnice polivinila Fjodor Šaljapin se glasom preganja sa Borisom Godunovim, a ja nikako da zavirim u tu likovnu fioku Steve Pavkova.

Tako mi se plače u snu, a nemam brižno rame za plakanje, obesio bih se od muke o omču pertle leve cipele da me nema nad čašom slano isplakane vode. Možda se baš u toj fioci krije osmehnuta uteha, tugo moja.

– Uđite, samo vi uđite, naskroz mi uđite, mladi gospodine, šta čekate, zar vam u očima ne bleji pun mesec u avgustu – koketira napirlitana gospa kućnog kupleraja koja me podseća na suflerku Terezu Bičanić sa kojom sam plesao i pevao kuplete u pozorišnim komadima Bertolda Brehta. Ličila je na dame ocrtane rukom Tuluza Lotreka.

Na platnu modrog oka rumenim potezom u nekom naočitom zlatotisku Steva slika Kumanje i žuti crkveni toranj koji, iza letnjeg pljuska u podne, senči onu istu klupu na rubu crkvene porte gde me je sočne noći u punoj omami mesečine belo ljubila bolničarka sa blesavo plavim uvojcima. Imala je začudno krupne goveđe oči u mojoj telećoj duši. Da, nekad sam bio sluđeno june među vrelim kolenima ženskim.

Zlatni ram i u ramu zlato koje ne volim. Iznad je sunce i kora zrelog limuna sa oblim narandžama na kućnom pragu Todora Manojlovića sa kovertiranim pismom Mihailu Kovačeviću:

Prošlog leta, međutim, izašla mi je zbirka Pisma moga dvojnika i bila dobro primljena od kritike – i to baš od mladih... Naši mladi i najmlađi se uostalom danas već zanose pre svega Mišoom, Preverom, etc., a od slikara Berner Bifeom i – naravno, još uvek i neopozivo! – Pikasom... Ja za svoj račun, još uvek mnogo više volim Alber Kamija, Žirodua, Prusta, pa i Sartra – i sav sam srećan kada bar za koji trenutak mogu da vidim u kakvom filmu Place Concorde, Ajfelovu kulu, Luvr ili kakav budžak Monmartra sa Sakre Kerom... Ali da te ne gnjavim i dalje takvim svojim konfesionima... Oživim pomalo uvek samo kada pređem me temps en temps na koji dan u Beograd, ili samo u Novi Sad...

U providenju, iz rane gorčine moje mladosti, sevne mi pred očima maslinasti đubretarac, kupljen u Toskani, koji je Todoru Manojloviću bivao zavetrina, busija u šetnji ukraj vazda smutnog i tečno usporenog Begeja sa razmreženim granjem od bagrema, sa ličnom senkom u zakrivljenom ogledalu koje baulja ka gvozdenoj ćupriji u vodenom galopu za *Četiri konja debela* spevana za tambure u davnom Velikom Bečkereku.

– Uslikaj moga starog sabrata Todoša, centrifugalno, kako bi ga, možda, oslovio Crnjanški, to njegovo razmeravanje rukopisne obale, tu vodu koja tumara ravničarskom nigdinom dok mu ispod oboda šešira, srebrno uokvirena naočarska stakla, bleštavo zasvetle sećanjem zbirno zagledana u kartonski špil obeleženih knjiga Dvorske biblioteke kneza Pavla Kara-

đorđevića. – Uzgredno sam opsenario kao svedok pred otvorenom belinom platna na štafelaju Steve Pavkova.

(Todoš, tako je prozaist i publicist *Politike* beogradske Miloš Crnjanski oslovljavao likovnog kritičara i poetu Todora Manojlovića).

U kafani mermernih stolova Todoš širokim zamahom, uz mirisni čaj sa limunom, rasklapa iskrzani, čokoladno obojeni, kožni novčanik. Iz krilatih budžaka, vadi kao podsetnik minulog vremena, kafenu fotografiju Miloša Crnjanskog sa posvetom ispisanom u Londonu 1956. godine.

Na jednoj fotografiji balerina, u belom trikou, čežnjivim očima upija profilni osmejak Adija Endrea, a iz prikrajka *pizzicato* viline Rake Drainca i Todoša, fotografski škljocnuto u Parizu.

Opominje me Todoš kao poletarca lirskog, koji uzgredno piskaram muzičke kritike po *Indeksu*, studentskim novinama u Novom Sadu i gde izučavam reverans veštine glume na časovima scenskih kretnji kod Maksa uz dikciju i mačevanje, kako bi bilo uputno da prvom prilikom priupitam Luku Dotlića, prvog sekretara Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu, da li će se na sceni pojaviti njegov *Centrifugalni igrač*?

Gledam uslikane na beloј lađi lucidnog likovnog kritičara Todora Manojlovića i prozaištu Miloša Crnjanskog, između je dama u plisiranoј suknji i beloј bluzi sa uštirkanom čipkanom kragnom – Desanka Maksimović, nežna poetesa i profesorka maternjeg jezika. Iza leđa im je zategnuti konac morske pučine. Crnjanski, punim ustima smeha, svedoči zagrcnuto Todor, objašnjava Desanki i njemu diplomatsku sumnju suptilnog liričara Jovana Dučića da Benito Musolini svojim slatko namćorastim kalamburima obmanjuje suverena Kraljevine Jugoslavije, možeš misliti.

Davne godine mojih predaka vrte se u žbicama Dositejevog velosipeda na slikama Steve Pavkova.

Ganja velosipedom Dositej tu frajlu, ne samo latinske Evrope, a meni se u pameti razigrao moljac, izleteo iz fioke Stevinog ormara, i pevljivo leprša prašnjavim krilcima:

*Ala imam komšinicu mladu,
nema lepše ni u Novom Sadu,
iz Srema je dovedoše lane,
iguman joj ne bi našo mane.*

Svlače se iza lepezastih paravana Sterijine frajljice, čim vide štraftaste muške pantalone, znaju koliko im je sati u rodoljubnom vešeraju, ah, natalitetno i slatko bombonjerski potprašeno vanilom i cimetom!

I neko će doći bez klavirštamera, neko koga nema na slikama Stevinim, neko drag izdaleka koji se čeka u davno otvorenim vratima slika usamljenih dama i mrkih stvari u likovnom ogledalu istoga Steve Pavkova.

Opet, priviđa mi se na Stevinom velosipedu Dositej.